

**Міністерство освіти і науки України
ДВНЗ «Ужгородський національний університет»
Факультет суспільних наук
Кафедра політології і державного управління**

**Навчально-методична серія
«КАФЕДРА» № 105**

Анатолій Ключкович

МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

**НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 – Політологія**

Ужгород 2025

УДК 32(076):001.82
К-52

Ключкович А. Методологія політичних досліджень: навчально-методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 – Політологія / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №105; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород: УжНУ, 2025. 48 с.

Розробник: *Ключкович Анатолій Юрійович*, доктор політичних наук, завідувач кафедри політології і державного управління ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

У навчально-методичних рекомендаціях з дисципліни «Методологія політичних досліджень» викладено матеріали для проведення лекційних і семінарських занять, організації самостійної та індивідуальної роботи студентів, а також здійснення різних видів контролю і оцінювання засвоєння знань. Навчально-методичні рекомендації адресовані студентам освітньої програми «Політологія» бакалаврського рівня вищої освіти (галузь знань 05 – Соціальні та поведінкові науки, спеціальність 052 – Політологія).

Рецензенти:

Остапець Юрій Олександрович, доктор політичних наук, професор, декан факультету суспільних наук ДВНЗ «УжНУ»

Климончук Василь Йосифович, доктор політичних наук, професор, завідувач кафедри політології Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

Навчально-методичні рекомендації затверджено на засіданні кафедри політології і державного управління факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет». *Протокол №4 від 5 грудня 2024 р.*

Схвалено науково-методичною комісією факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет». *Протокол №6 від 20 січня 2025 р.*

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету суспільних наук ДВНЗ «Ужгородський національний університет». *Протокол №5 від 21 січня 2025 р.*

Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 105

© Ключкович Анатолій, 2025

© Навчально-методична серія «Кафедра», 2025

© Кафедра політології і державного управління УжНУ, 2025

ЗМІСТ

1. Вступ.....	4
2. Компетентності здобувачів вищої освіти.....	5
3. Очікувані результати навчання.....	6
4. Опис навчальної дисципліни.....	8
5. Тематичний план навчального курсу.....	9
6. Програма навчальної дисципліни.....	11
7. Плани та методичні рекомендації для підготовки до семінарських занять.....	17
8. Завдання для самостійної та індивідуальної роботи.....	34
9. Орієнтовний перелік питань для підсумкового семестрового контролю (екзамен).....	36
10. Засоби діагностики та критерії оцінювання результатів навчання.....	39
11. Рекомендовані джерела інформації	43

1. ВСТУП

У сучасному світі політичні процеси стають дедалі складнішими, що зумовлює необхідність їх глибокого та різнобічного аналізу. Динаміка політичних змін, вплив технологій на політику, виклики демократичному розвитку та глобальні трансформації потребують від фахівців-політологів як ґрунтовних теоретичних знань, так і розвинених умінь застосовувати методологічні підходи для аналізу політичної реальності.

Метою вивчення навчальної дисципліни «Методологія політичних досліджень» є формування у здобувачів вищої освіти цілісного уявлення про основні теоретико-методологічні підходи та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки, а також розвиток у студентів навичок самостійної дослідницької роботи, застосування здобутих знань для аналізу поточних політичних процесів.

Вивчення цієї дисципліни дає студентам змогу оволодіти сучасними дослідницькими методами, критично осмислювати політичні теорії та перевіряти їх наукову обґрунтованість. У межах дисципліни студенти ознайомляться з організацією політичного дослідження, методами збору та обробки емпіричних даних. Опанування цих знань сприятиме розвитку аналітичного мислення та професійної компетентності, необхідної для успішної роботи у сфері політичних досліджень.

Завдання курсу. Розкрити:

- особливості наукового дослідження політики та роль методології у вивченні політичних процесів;
- основні теоретико-методологічні підходи до аналізу політики (системний, інституціоналізм, біхевіоралізм, теорія раціонального вибору), їх практичне застосування в дослідженнях;
- види міждисциплінарних досліджень у політичній науці, їх потенціал і значення у формуванні нових напрямків досліджень;
- методи прикладного політичного дослідження та їх застосування для розв'язання актуальних політичних проблем;
- етапи проведення політичного дослідження та особливості його презентації;
- джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень.

Навчальна дисципліна «Методологія політичних досліджень» розроблена відповідно до вимог та положень освітньо-професійної програми «Політологія» (2024 р.) бакалаврського рівня вищої освіти галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 052 «Політологія».

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Політологія» вивчення дисципліни «Методологія політичних досліджень» сприяє формуванню у здобувачів бакалаврського рівня вищої освіти таких компетентностей:

1) інтегральна компетентність – здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосуванням теорій і методів політичної науки;

2) загальні компетентності (ЗК):

- знання предметної області та розуміння професійної діяльності (ЗК-01);
- здатність бути критичним і самокритичним (ЗК-03);
- здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології (ЗК-05);
- здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя (ЗК-07);

3) спеціальні компетентності (СК):

- здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки (СК-01);
- здатність застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки (СК-02);
- здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах (СК-03);
- здатність застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності (СК-04);
- здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування (СК-05);
- здатність аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні (СК-06);
- здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності (СК-07);
- здатність конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу (СК-08);
- здатність презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень для фахівців та нефаківців (СК-9);
- здатність до виконання політико-проектувальних, організаційних і консультативних функцій з метою забезпечення діяльності органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб’єктів і громадських організацій різного рівня (СК-12).

3. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «Політологія», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності	ПРН-01
Вміти критично мислити у сфері професійної діяльності	ПРН-03
Вміти використовувати інформаційні та комунікаційні технології у професійній діяльності.	ПРН-05
Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення	ПРН-07
Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично- дослідницький апарат сучасної політичної науки	ПРН-08
Вміти застосовувати політологічне мислення для розв'язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки	ПРН-09
Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах	ПРН-10
Застосовувати інструментарій нормативної та емпіричної політичної теорії, політичної методології, порівняльної та прикладної політології, міжнародних та глобальних студій у фаховій діяльності	ПРН-11
Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування	ПРН-12
Вміти аналізувати публічну політику на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні	ПРН-13
Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності	ПРН-14
Конструювати дизайн, розробляти програму та виконувати політологічні дослідження з використанням сучасних методів, технологій та інструментарію політичного аналізу	ПРН-15
Презентувати результати теоретичних і прикладних досліджень фахівцям і широкій аудиторії, засобам масової інформації, експертам з інших галузей знань	ПРН-16
Проводити експертизи та виконувати консультативні функції для органів державної влади та органів місцевого самоврядування, політичних суб'єктів і громадських організацій національного і міжнародного рівня	ПРН-20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Методологія політичних досліджень**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати методологічні засади та предметне поле політичної науки, дотримуватися наукових стандартів і професійної етики для забезпечення високої якості політичних досліджень	ПРН-01
Вміти застосовувати дослідницькі методи для об'єктивного та критичного аналізу інформації про політичне життя, вміти порівнювати та перевіряти факти, встановлювати причинно-наслідкові зв'язки між процесами, пов'язаними з політикою	ПРН-03
Використовувати електронні ресурси та наукові бази даних для пошуку та аналізу інформації про політику, користуватися комунікаційними платформами в процесі наукового дослідження та представлення його результатів	ПРН-05
Знати передумови появи та еволюцію основних методологічних підходів, а також їх вплив на розвиток і досягнення політичної науки	ПРН-07
Володіти понятійним апаратом та аналітично-дослідницьким інструментарієм політичної науки, необхідним для пізнання політичних явищ і процесів	ПРН-08
Інтегруючи класичні концепції з сучасними методологічними підходами, досліджувати теоретичні та практичні аспекти політики, пропонувати власні шляхи розв'язання проблем у політичній сфері	ПРН-09
Вміти аналізувати політичні явища та процеси крізь призму соціальних, культурних та ідеологічних чинників, демонструючи комплексне розуміння та інтерпретацію проблем політики	ПРН-10
Вміти використовувати різноманітні методологічні підходи для професійного аналізу політики, зокрема в нормативному, порівняльному, прикладному та міжнародному контексті	ПРН-11
Вміти аналізувати політичні інститути та процеси, розуміючи їх складність і поліваріантність у різних умовах функціонування	ПРН-12
Аналізувати публічну політику на мікро- та макрорівнях, оцінюючи вплив політичних акторів, політичних рішень і стратегій у різних контекстах і масштабах	ПРН-13
Вміти застосовувати методи прикладної політології, політичної комунікації, політичної соціології, політичної історії та інших дисциплін, інтегруючи їх підходи для комплексного міждисциплінарного аналізу та розв'язання політичних проблем	ПРН-14
Вміти розробляти програму та реалізовувати наукове дослідження політики, використовуючи для цього відповідні наукові методи, технології та інструменти політичного аналізу	ПРН-15
Вміти планувати та здійснювати теоретичне дослідження політики, включаючи розробку дослідницької концепції та вибір відповідних наукових методів, а також представляти результати як фахівцям у сфері політології, так і широкій аудиторії	ПРН-16
Вміти здійснювати експертний аналіз у контексті політичних досліджень, надавати відповідні рекомендації та консультації суб'єктам політики та публічної влади	ПРН-20

4. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	1-ий	1-ий
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин: для денної форми навчання: 4,2 аудиторних – 72 самостійної роботи студента – 78	2-ий	2-ий
	Лекції:	
	42	14
	Практичні (семінарські):	
	30	6
Вид підсумкового контролю: екзамен	Лабораторні:	
	–	–
Форма підсумкового контролю: усна	Самостійна робота:	
	78	130

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: денна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Методологія політичних досліджень як навчальна дисципліна та сфера наукових знань	14	4	2			8
Тема 2. Системний підхід до аналізу політики	14	4	4			6
Тема 3. Інституціоналізм і неоінституціоналізм в політології	14	4	4			6
Тема 4. Біхевіоралістський і постбіхевіоралістський підходи до аналізу політики	16	4	4			8
Тема 5. Теорія раціонального вибору в політичній науці	14	4	2			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль 1	72	20	16			36
Модуль 2						
Тема 6. Міждисциплінарні дослідження в політичній науці	12	4	2			6
Тема 7. Транзитологічний підхід до аналізу політичних процесів	12	4	2			6
Тема 8. Порівняльний аналіз як метод політичних досліджень	14	4	2			8
Тема 9. Прикладне політичне дослідження: зміст та основні методи	14	4	4			6
Тема 10. Проведення політичного дослідження та презентація його результатів	14	4	2			8
Тема 11. Джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень	12	2	2			8
Модульна контрольна робота						
Разом за модуль 2	78	22	14			42
Разом за семестр	150	42	30			78

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Форма навчання: заочна					
	Усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1						
Тема 1. Методологія політичних досліджень як навчальна дисципліна та сфера наукових знань	14	2				12
Тема 2. Системний підхід до аналізу політики	14	2				12
Тема 3. Інституціоналізм і неоінституціоналізм в політології	14	2				12
Тема 4. Біхевіоралістський і постбіхевіоралістський підходи до аналізу політики	14		2			12
Тема 5. Теорія раціонального вибору в політичній науці	14					14
Разом за модуль 1	70	6	2			62
Модуль 2						
Тема 6. Міждисциплінарні дослідження в політичній науці	14	2				12
Тема 7. Транзитологічний підхід до аналізу політичних процесів	14		2			12
Тема 8. Порівняльний аналіз як метод політичних досліджень	14	2				12
Тема 9. Прикладне політичне дослідження: зміст та основні методи	14	2				12
Тема 10. Проведення політичного дослідження та презентація його результатів	12	2				10
Тема 11. Джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень	12		2			10
Разом за модуль 2	80	8	4			68
Разом за семестр	150	14	6			130

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МОДУЛЬ 1

Тема 1. Методологія політичних досліджень як навчальна дисципліна та сфера наукових знань

Мета і завдання навчальної дисципліни «Методологія політичних досліджень». Структура і логіка навчального курсу. Значення дисципліни для професійної підготовки.

Процес політичного дослідження як форма наукового пізнання. Об'єкт і предмет політичного дослідження. Функції політичного дослідження. Структура політичного знання. Проблема валідності політичного знання.

Рівні наукового пізнання політики. Теоретичний та емпіричний рівень політичних досліджень, їх специфіка та взаємозв'язок. Співвідношення теоретичних і прикладних досліджень у політичній науці. Специфіка макро- та мікрополітичного аналізу. Публічна політика на місцевому, національному, європейському та глобальному рівні.

Поняття методології політичних досліджень. Еволюція методології політичних досліджень. Класифікація і загальна характеристика методів політичних досліджень. Принципи наукового дослідження політики. Методологічні парадигми політичної науки. Вплив методології на достовірність результатів дослідження.

Методологія політичної науки як засіб формування професійної компетентності. Наукові стандарти забезпечення якості політичних досліджень. Професійні та етичні вимоги до дослідника. Етичні аспекти використання технологій штучного інтелекту в політичних дослідженнях.

Тема 2. Системний підхід до аналізу політики

Системний підхід як теоретико-методологічна основа політичних досліджень. Предметні сфери та основні напрями використання. Еволюція системного підходу та теорії політичних систем. Співвідношення системного підходу, системного аналізу і структурно-функціонального аналізу.

Основні категорії системного підходу (система, структура, середовище та ін.). Методологічні принципи системного підходу (структурність, функціональність, цілісність та ін.).

Основні етапи здійснення системного аналізу (авторські підходи). Види системного аналізу (системно-компонентний, системно-комунікаційний та ін.). Моделювання в системному аналізі політичних процесів. Аналіз елементів політичних систем. «Класичні» моделі політичних систем. Рівні та чинники динаміки політичних систем. Оцінка стабільності та ефективності політичних систем. Теоретико-методологічне значення системного підходу до аналізу політики. Методологічні обмеження і критика системного підходу до політичної сфери.

Тема 3. Інституціоналізм і неоінституціоналізм в політології

Інституціональний підхід: предметні сфери та основні напрямки використання в політичних дослідженнях. Становлення та розвиток інституціоналізму. Методологічні засади «класичного» інституціоналізму. Методологічні обмеження і критика «класичного» інституціоналізму.

Криза інституціоналізму та неоінституціональний поворот у політичній науці. Чинники появи нового інституціоналізму. Синтез неоінституціоналізму з іншими методологічними підходами. Основні течії неоінституціоналізму: історичний, соціологічний інституціоналізм та інституціоналізм з позиції теорії «раціонального вибору». Нормативний, емпіричний, міжнародний інституціоналізм і підхід, у якому інститути розглядаються як посередники.

Методологічні особливості неоінституціоналізму. Аналіз взаємозв'язку формальних і неформальних політичних інститутів. Деструктивні неформальні інститути. Багаторівневість неоінституціонального аналізу політичного життя. Методологічні переваги і обмеження неоінституціоналізму.

Тема 4. Біхевіоралістський і постбіхевіоралістський підходи до аналізу політики

Біхевіоралістський підхід: предметні сфери та основні напрямки використання в політичних дослідженнях. Ідейні передумови появи біхевіоралізму. Співвідношення понять «біхевіоризм» і «біхевіоралізм». Чиказька школа політичних досліджень. Еволюція і «розквіт» біхевіоралізму в сер. XX ст.

Методологічні принципи біхевіоралістського підходу. Емпірична перевірка висновків, об'єктивність і науковість аналізу. Використання кількісних методів, статистичних даних, експериментів для аналізу політичної поведінки. Моделювання політичної поведінки і взаємодії політичних акторів. Методологічні обмеження і критика біхевіоралізму.

Криза біхевіоралістського підходу і т.зв. «постбіхевіоральна революція» в політичній науці. Методологічні тези постбіхевіоралізму за Д. Істоном. Становленням нових синтезних методологічних позицій біхевіоралізму. Поєднання кількісних і якісних методів дослідження політичних явищ. Врахування соціокультурних контекстуальних факторів впливу на політичну поведінку. Методологічні переваги та обмеження постбіхевіоралізму.

Тема 5. Теорія раціонального вибору в політичній науці

Теорія раціонального вибору: предметні сфери та основні напрямки використання в політичних дослідженнях. Ідейні передумови формування та еволюція теорії раціонального вибору. Біхевіоралізм і теорія раціонального вибору: методологічні особливості у вивченні політичної поведінки. Концептуальні напрямки в рамках теорії раціонального вибору. Теорія ігор і моделювання ситуацій. Теорія суспільного вибору. Теорія коаліцій і аналіз

стратегій політичних акторів. Використання інструментарію теорії раціонального вибору в сучасній політології. Застосування теорії раціонального вибору в дослідженні міжнародних відносин.

Методологічні принципи теорії раціонального вибору. Теоретичне моделювання раціональних рішень. Аналіз витрат і вигод у політичній діяльності. Критерії ефективності політичних рішень. Оцінка альтернатив і порівняння результатів. Фінансування політики як інвестиції суб'єктів: аналіз переваг і ризиків. Методологічні переваги та недоліки теорії раціонального вибору в дослідження політичних процесів.

МОДУЛЬ 2

Тема 6. Міждисциплінарні дослідження в політичній науці

Завдання і значення міждисциплінарного підходу в сучасній політології. Основні напрями інтеграції політології з іншими дисциплінами (політична психологія, політична соціологія, політична антропологія та ін.). Виклики міждисциплінарності в політичній науці.

Політико-соціологічний підхід: предметні сфери та основні напрямки використання в політичних дослідженнях. Методологічні особливості політико-соціологічного підходу. Проблема співвідношення предметів політології та політичної соціології. Взаємозв'язок між соціальними структурами та політикою. Специфіка соціальних досліджень. Аналіз політичних процесів у соціально-стратифікаційному, соціально-економічному, демографічному, соціалізаційному, культурному контекстах.

Історичний підхід у політичних дослідженнях. Методологічні особливості дослідження політичних явищ в історичному контексті. Хронологічний аналіз і реконструкція політичних подій. Аналіз передумов, послідовності та динаміки політичних явищ і процесів. Порівняння історичних подій і процесів у різних країнах або періодах. Критичний аналіз та історичні інтерпретація політичних текстів і джерел.

Соціетальний підхід у політичних дослідженнях. Важливість дослідження соціально-політичного контексту. Вплив соціальних і культурних змін на політичні інститути та процеси. Аналітичний потенціал концепції соціально-політичних розмежувань С. М. Ліпсета та С. Роккана. Індикатори, що свідчать про перетворення соціального поділу в соціополітичний. Соціально-політичні конфлікти та структура партійних систем. Класифікація посткомуністичних кліважних структур. Види постмодерністських соціально-політичних розмежувань.

Тема 7. Транзитологічний підхід до аналізу політичних процесів

Транзитологія як напрям політичних досліджень. Передумови появи та етапи розвитку транзитології. Розвиток транзитології в контексті осмислення процесів «третьої хвилі» демократизації та краху комунізму в Центральній-Східній Європі. Етап кризи класичної транзитології та пошук шляхів модернізації

Аналіз передумов і чинників демократичних транзитів. Структурний, процедурний підхід до вивчення чинників. Теоретико-методологічний синтез структурного та процедурного підходів. Різноманіття комбінацій об'єктивних і суб'єктивних чинників, які впливають на зміст, темпи й результат демократичного транзиту. Аналіз структури демократичного транзиту. Вертикальна структура демократичних транзитів. Горизонтальна структура демократичних транзитів. Схеми аналізу динаміки політичного транзиту.

Консолідація демократії: рівні та критерії аналізу. Мінімалістський і максималістський підходи. Динаміка консолідації демократії. Стадія «негативної» та «позитивної» консолідації демократії за Дж. Прідхемом. Модель аналізу рівнів консолідації демократії (В.Меркель і К. фон Бейме). Проблема якості та функціональності консолідованих демократій.

Емпіричні методики аналізу рівня демократичного розвитку. Проєкти «Нації в транзиті» і «Свобода в світі» (Freedom House). Індекс демократії проєкту «Economist». Індекс трансформації Фонду Бертельсманна. Індекс сприйняття корупції (Transparency International).

Тема 8. Порівняльний аналіз як метод політичних досліджень

Етапи та чинники еволюції компаративістики в політичній науці. Інституціоналізація порівняльної політології та її організаційна підтримка на міжнародному рівні. Політична компаративістика в контексті сучасних викликів і завдань.

Порівняння як метод і процедура наукового дослідження. Предметне поле порівняльного підходу. Особливості порівняльного аналізу політичних систем, інститутів, процесів, культур, поведінки, ідеологій. Методологічні засади порівняльного аналізу. Завдання порівняльного аналізу. Критерії порівняння. Принципи порівняльних досліджень. Багаторівневість порівняльних досліджень. Вимоги до здійснення порівняльного аналізу (Р. Макрідіс). Методи порівняльних досліджень. Діахронний і синхронний аналіз. Виявлення особливостей, причинно-наслідкових залежностей, закономірностей і тенденцій політичного розвитку.

Класифікація порівняльних досліджень: основні критерії та підходи. Класифікація порівняльних досліджень за підходом М. Догана та Д. Пелассі. Типи порівнянь за Б. Петерсом. Значення компаративістики у методології політичних досліджень.

Тема 9. Прикладне політичне дослідження: зміст та основні методи

Поняття «прикладне політичне дослідження». Завдання прикладного дослідження. Прикладне і теоретичне політичне дослідження: взаємозв'язок і відмінності. Види прикладних політичних досліджень. Методологічне, методичне та організаційне забезпечення прикладних політичних досліджень.

Методи збору даних. Обробка емпіричних даних у прикладному дослідженні. Методи та технологія обробки й аналізу даних. Інформаційні технології в практиці політичних досліджень.

Спостереження як метод збору інформації в політичних дослідженнях: переваги та обмеження застосування. Опитування як метод збору емпіричних даних, види опитувань. Прикладне призначення методики експертних оцінок. Індивідуальна та колективна експертиза. Фокус-групи як метод прикладних політичних досліджень. Види та валідність експерименту у політології.

Методи аналізу документів у політичних дослідженнях. Контент-аналіз у прикладній політології: завдання, види та процедура. Застосування івент-аналізу в політичному дослідженні. Дискурс-аналіз у політичній науці: методологічні засади та практичне застосування.

Метод сценаріїв при прийнятті політичних рішень. Ситуаційний аналіз у політології: структурні компоненти та прогностичні можливості. SWOT-аналіз як метод прикладного політичного аналізу. Математико-статистичні методи в прикладній політології.

Тема 10. Проведення політичного дослідження та презентація його результатів

Загальна схема організації та реалізації політичного дослідження. Специфіка організації теоретичного та прикладного дослідження. Етапи дослідження та їх послідовність. Теоретичне, методичне, матеріально-технічне та організаційне забезпечення дослідження.

Підготовчий етап політичного дослідження. План дослідження. Розробка програми політичного дослідження. Методологічна, методична та організаційна частина програми. Обґрунтування актуальності, об'єкта і предмета дослідження. Постановка мети та конкретних завдань дослідження. Формулювання гіпотез дослідження. Вибір методів дослідження.

Процесуальний етап дослідження. Збір первинної інформації. Упорядкування та обробка зібраної інформації. Опис процесу дослідження: емпіричні та теоретичні аспекти.

Аналітичний етап політичного дослідження. Аналіз і узагальнення результатів дослідження. Інтерпретація даних. Перевірка гіпотез. Формулювання висновків відповідно до завдань дослідження. Розробка рекомендацій для суб'єктів політики та публічної влади.

Завершальний етап політичного дослідження. Оформлення підсумкових документів за результатами дослідження. Звіт про результати дослідження: структура та загальні вимоги.

Основні форми презентації результатів політичного дослідження.

Особливості та способи представлення результатів прикладного дослідження. Особливості презентації результатів дослідження фахівцям у сфері політології та широкій аудиторії. Практичне застосування результатів політичного дослідження. Надання консультацій зацікавленим суб'єктам.

Політичні дослідження студентів у рамках виконання курсової та дипломної роботи. Особливості підготовки, проведення та презентації студентських наукових досліджень. Найбільш суттєві помилки та труднощі при виконанні студентами наукових досліджень.

Тема 11. Джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень

Поняття «інформації», «джерело інформації» та особливості їх використання у політичних дослідженнях. Види джерел інформації. Первинні та вторинні джерела інформації. Теоретична та емпірична інформація про політику. Джерела емпіричних даних. Нормативно-правові документи. Статистичні дані. Бібліотечні та архівні ресурси. Соціальні мережі та медіаплатформи. Академічні бази даних. Використання технологій штучного інтелекту для пошуку та аналізу даних у політичних дослідженнях.

Пошук і аналіз джерел інформації в політичних дослідженнях. Інформаційно-комунікаційні технології як інструментарій роботи з політичною інформацією. Специфіка роботи з електронними ресурсами. Критерії відбору інформації. Методи та принципи аналізу інформації. Актуальність і достовірність інформації. Об'єктивний і критичний аналіз інформації про політичне життя. Перевірка фактів і джерел інформації. Дезінформація, її види та виявлення. Можливі труднощі та проблеми, пов'язані з пошуком та використанням даних. Цитування і посилання на джерело інформації. Бібліографічне оформлення наукових джерел.

7. ПЛАНИ ТА МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДЛЯ ПІДГОТОВКИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Тема 1. Методологія політичних досліджень як навчальна дисципліна та сфера наукових знань

1. Об'єкт, предмет і специфіка наукового дослідження політики.
2. Рівні наукового пізнання політики.
3. Класифікація і загальна характеристика методів політичних досліджень.
4. Принципи та парадигми наукового дослідження політики.
5. Еволюція методології політичних досліджень: основні етапи та напрямки
6. Методологія науки як засіб формування професійної компетентності.

Рекомендована література:

1. Герасіна Л. М. Методологія і праксеологія досліджень політичних процесів. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого". Серія: Політологія.* 2017. № 2. С. 16-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2017_2_4.
2. Денисенко І. Д. Методологія політичних досліджень у сучасному науковому дискурсі: стратегії вдосконалення. *Сучасне суспільство.* 2016. Вип. 2. С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2016_2_10.
3. Козьмініх А. В. Методологія політичних досліджень та прикладний політичний аналіз: навч.-метод. посіб. Одеса: Фенікс, 2024. 80 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27314>
4. Петренко І. І. Методи політичних досліджень. Навч. посібник. Київ: Норма права, 2023. 220 с.
5. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. Том 1. 516 с.
6. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1 Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. К.: Паралам. вид-во, 2016. 656 с.
7. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / редкол. т.: О.Рафальський, М.Кармазіна, О.Майборода. 2016. 702 с.
8. Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Остапця і М. Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с.

9. Узун Ю. В. Політичний простір: методологічні підходи становлення та розвитку концепту. *Політичне життя*. 2023. № 2. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2023_2_6.

10. The Oxford handbook of political methodology. Oxford: Oxford University Press, 2010. 880 p. URL: https://archive.org/details/oxfordhandbookof0000unse_e2z0

Методичні рекомендації

Висвітлення теми слід розпочати з розуміння базових понять: що таке наукове дослідження, як співвідносяться об'єкт і предмет наукового дослідження. Особливу увагу слід звернути на відмінність між емпіричним і теоретичним рівнями дослідження політики, а також на роль методології в інтеграції наукових знань. В рамках семінарського заняття студенти повинні засвоїти, що методологічну основу політології складають принципи пізнання, концептуальні підходи до дослідження політичних явищ, методи та технології дослідження. При розгляді методів політичної науки важливо висвітлити їхню класифікацію, враховуючи як загальнонаукові підходи, так і специфічні в політологічному контексті. Студентам необхідно розкрити теоретичне та практичне значення принципів і парадигм наукового дослідження, адже вони визначають логіку аналізу політичних явищ. Висвітлюючи еволюцію методології політичних досліджень, слід звернути увагу на історичний контекст, представників, періодизацію і чинники, що вплинули на формування і розвиток підходів. Важливо з'ясувати як методологія сприяє формуванню професійної компетентності політичного аналітика чи вченого, звертаючи увагу на наукові та етичні стандарти забезпечення якості політичних досліджень.

Тема 2. Системний підхід до аналізу політики

1. Політичне життя як об'єкт системного аналізу.
2. Принципи системного підходу.
3. Види та етапи системного аналізу.
4. Характеристика етапів еволюції системного аналізу та теорії політичних систем.
5. Системний аналіз в сучасній зарубіжній та українській політичній науці.
6. Теоретико-методологічне значення системного підходу до аналізу політики.

Рекомендована література:

1. Забіян В. В. Особливості застосування системного підходу в політології (на прикладі членства Китаю в БРІКС). *Вісник Маріупольського державного університету. Серія : Історія. Політологія*. 2018. Вип. 21. С. 150-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmd_u_ip_2018_21_21.

2. Ключкович А. Категорія «модель суспільно-політичного розвитку» як аналітичний інструмент вивчення демократичних трансформацій. *Політичні*

трансформації сучасного суспільства: зб. Матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 лютого 2024 р.). Полтава: ПДАУ, 2024. С. 25-29.

3. Кобець Ю. Політична система України в умовах воєнного стану: проблеми ефективності. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія.* 2024. Вип. 16. С. 27–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Polit_2024_16_6.

4. Кукуруз О. В. Взаємозумовленість політичної і правової систем: теоретико-методологічна основа. *Держава і право. Серія: Політичні науки.* 2019. Вип. 84. С. 14-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drpn_2019_84_4.

5. Лясота А. Є. Проблема політичної нестабільності: стратегії підвищення інституційної спроможності перехідних систем на прикладі України. *Політикус.* 2019. Вип. 1. С. 52-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2019_1_11.

6. Неліпа Д. В. Застосування дискримінантного підходу при проведенні системного аналізу в політології. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України.* 2012. Вип. 1. С. 177-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2012_1_17.

7. Неліпа Д. В. Системний аналіз в політології. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 304 с.

8. Політична система сучасного суспільства: навчальний посібник / В. В. Мадіссон, Т. І. Кадлубович, Д. С. Черняк, Н. В. Пархоменко. К.: КНУТД, 2015. 229 с.

9. Політична система України: конституційна модель та політичні практики: монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.

10. Сергій А. С. Проблеми методології дослідження політичних систем. *"Перспективи". Соціально-політичний журнал.* 2015. № 4. С. 122-125. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2015_4_23.

Методичні рекомендації

Метою вивчення даної теми є розкриття сутності системного підходу як методологічного інструменту, що дозволяє досліджувати різні аспекти політики. Студентам необхідно встановити зв'язок між основними принципами системного підходу та їх застосуванням у політичній науці. В рамках теми важливо звернути увагу на види системного аналізу та послідовність його етапів, розкрити їхню роль у послідовній реалізації дослідження політики. Потребують аналізу основні віхи еволюції системного підходу, зокрема його формування в межах кібернетики, а також ключові положення і представники теорії політичних систем. Особливу увагу слід приділити характеристиці сучасних підходів до системного аналізу, як у зарубіжній, так і українській політичній науці, наводячи при цьому погляди дослідників. Завершуючи розгляд теми, важливо, щоб студенти змогли пояснити методологічні переваги та обмеження системного підходу у вивченні сучасних політичних процесів.

Тема 3. Інституціоналізм і неоінституціоналізм у політичній науці

1. Еволюція інституціонального підходу в політичній науці.
2. Методологічні засади та критика «класичного» інституціоналізму.
3. Неоінституціоналізм а політології: чинники формування і методологічні особливості.
4. Течії неоінституціоналізму.
5. Аналіз взаємозв'язку формальних і неформальних політичних інститутів.

Рекомендована література:

1. Баштанник О. Соціологічний інституціоналізм як напрям нового інституціоналізму політичної науки: методологія та її реалізація в українських політологічних дослідженнях. *Грані*. 2020. Т. 23, № 9. С. 5-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2020_23_9_3.
2. Бевз Т. А. Інституціоналізація політичних партій як процес. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 3. С. 31-44. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2011_3_5
3. Вонсович С. Теорія інституціоналізму: рефлексії ретроспективного дискурсу. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2021. Вип. 24. № 9. С. 55–64. URL: <https://doi.org/10.15421/172189>
4. Ключкович А. Методологічне значення інституціоналізму в дослідженні демократичних трансформацій (на прикладі Словаччини). *Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. наук. та навч.-метод. пр. / за заг. ред. В. І. Бортнікова, Я. Б. Яроша*. Луцьк: Вежа-Друк, 2024. Вип. 13. С. 49-54.
5. Колодій А. Неоінституціоналізм та його пізнавальні можливості в політичних дослідженнях. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 129–139.
6. Романюк А. С., Литвин В. С., Панчак-Бялоблоцка Н. В. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз / А. С. Романюк (заг. ред.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 364 с.
7. Ротар Н. Неоінституціоналізм в системі теоретико-методологічних засад політичної науки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. Т. 39. С. 136-146. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2019_39_20.
8. Цікул І. Інформаційне забезпечення функціонування політичних інститутів: формування теоретико-методологічного каркасу. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. Т. 43. С. 211-219. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ippss_2021_43_21.
9. Чабанна М. Неоінституційний підхід до аналізу процесу прийняття політичних рішень. *Політичний менеджмент*. 2010. №2. С. 29–37.
10. The Oxford handbook of political institutions. Oxford – New York: Oxford University Press, 2006. 816 p. URL: <https://archive.org/details/oxfordhandbookof0000unse>

Методичні рекомендації

Вивчаючи дану тему, слід приділити увагу характеристиці предметних сфер і можливостей використання інституціонального та неоінституціонального підходів у політичній науці. Рекомендовано розпочати з аналізу еволюції інституціонального підходу, простежуючи його розвиток від класичного інституціоналізму до формування неоінституціоналізму. Студенти повинні розібратися у методологічних засадах класичного інституціоналізму, його основних принципах та обмеженнях, які стали об'єктом критики. У контексті вивчення неоінституціоналізму студентам необхідно встановити передумови та чинники, що вплинули на його розробку, а також розкрити методологічні особливості цього підходу. Важливим аспектом є аналіз основних течій неоінституціоналізму, таких як історичний і соціологічний інституціоналізм, інституціоналізм з позиції теорії «раціонального вибору» та ін. У рамках теми особливу увагу слід звернути на взаємозв'язок формальних і неформальних політичних інститутів, їхню взаємодію та вплив на політичний процес. Доцільно навести приклади взаємодії формальних і неформальних інститутів у різних політичних системах, зокрема в українському контексті.

Тема 4. Біхевіоралістський і постбіхевіоралістський підхід до аналізу політики

1. Ідейні передумови та еволюція біхевіоралізму.
2. Методологічні принципи біхевіоралістського підходу.
3. Переваги та критика біхевіоралістського підходу до аналізу політики.
4. «Постбіхевіоралістська революція» та методологічні тези Д. Істона.
5. Методологічні особливості постбіхевіоралізму.

Рекомендована література:

1. Євсєєв К. В. Політичний біхевіоризм як феномен модерністського наукового світогляду. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2011. Вип. 6. С. 134-143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2011_6_15.
2. Завгородня Ю. В. Особливості поведінки учасників політичного процесу під час конфронтації в інформаційному просторі. *Політикус*. 2022. Вип. 4. С. 29–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2022_4_6.
3. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. Том 1. 516 с.
4. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1 Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. К.: Паралам. вид-во, 2016. 656 с.

5. Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації / за ред. О.М. Майбороди. Київ: Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с.

6. Полторак В. А., Зоська Я. В., Стадник А. Г. Політична ефективність особистості як показник специфіки її політичної участі та політичної поведінки: соціологічний аспект. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2020. № 4. С. 140-148. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drsk_2020_4_22.

7. Ротар Н. Методологічні проблеми дослідження політичної участі в період постбіхевіоризму. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 149-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2011_1_17.

8. Свідерська О. І. Політичні мемуари як вияв віртуальної політичної поведінки. *Політикус*. 2023. Вип. 6. С. 56–61. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2023_6_11.

9. Северинюк В. М. Концепція «соціальної дії» (поведінки) в дослідженнях Макса Вебера та політичного біхевіоризму. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 74. С. 162-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/staptp_2017_74_20.

10. Шайгородський Ю. Ж. Ціннісні та міфологічні детермінанти політичної поведінки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2019. Вип. 26. С. 3–10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2019_26_3

Методичні рекомендації

За результатами вивчення теми студенти повинні знати еволюцію біхевіоралізму та постбіхевіоралізму, їхні методологічні принципи, розуміти переваги й обмеження кожного підходу та вміти застосовувати їх для аналізу політичної поведінки й явищ у різних соціальних контекстах. Слід розпочати з аналізу ідейних передумов виникнення біхевіоралізму, зокрема його зв'язку з розвитком емпіричних і соціальних досліджень у XX столітті. Важливо з'ясувати основні методологічні принципи біхевіоралістського підходу, які зробили його новаторським у політичній науці. Студентам необхідно звернути увагу на переваги біхевіоралізму, зокрема на його внесок у систематизацію досліджень політики, використання кількісних методів, статистичних даних, експериментів для аналізу політичної поведінки, а також на критичні зауваження, які стосувалися надмірного акценту на формальних методах і недостатньої уваги до соціального контексту. Потребують детального аналізу концептуальні засади «постбіхевіоралістської революції», яку ініціював Д. Істон, включаючи його методологічні тези.

Тема 5. Теорія раціонального вибору в політичній науці

1. Ідейні передумови, еволюція і концептуальні напрямки теорії раціонального вибору.
2. Теорія суспільного вибору, теорія ігор і теорія коаліцій.
3. Методологічні засади теорії раціонального вибору.
4. Методологічні переваги, обмеження та критика теорії раціонального вибору.
5. Особливості застосування теорії раціонального вибору в аналізі політичних процесів.

Рекомендована література:

1. Гіоане І. М. Основні аспекти дослідження процесу політичного вибору. *Гілея: науковий вісник*. 2018. Вип. 136. С. 255-262. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2018_136_63
2. Горбачов А. В. Особливості дослідження політичної поведінки з позиції теорії раціонального вибору. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 142(3). С. 29-32. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2019_142\(3\)_8](http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2019_142(3)_8).
3. Горбачов А.В. Визначення інфраструктури політичного ринку. *Гілея: науковий вісник*. 2019. В. 141 (№ 2) Ч. 3. С. 15-18.
4. Мироненко Т. Процес ухвалення політичних рішень у дискурсі сучасної політичної науки. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2017. Вип. 10. С. 154-160. URL: http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/10_2017/25.pdf
5. Мущенко Я. Чинники електоральної (не)участі громадян в контексті теорії раціонального вибору. *Вісник НТУУ «КПІ». Політологія. Соціологія. Право*. 2023. Випуск 1(57). С.113-119. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1\(57\).280809](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2023.1(57).280809)
6. Надозірна М. П. Індивідуалізм та раціоналізм як складові частини модернізації: історія і сучасність. *S.P.A.C.E. Society, Politics, Administration in Central Europe: електронний науково-практичний журнал*. 2017. Вип. 4. С. 9-12.
7. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. Том 1. 516 с.
8. Соболев В. М., Соболева М. В. Методологічний потенціал теорії політичних ринків та його використання в дослідженнях економічної глобалізації. *Бізнес Інформ*. 2021. № 12. С. 6-11. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2021_12_2.
9. Сорокопуд М. Прагматизм як метод підвищення ефективності політичних рішень. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2014. Вип. 5. С. 307-314.
10. Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Остапця і М. Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с.

Методичні рекомендації

Метою вивчення даної теми є розуміння ключових положень теорії раціонального вибору, її концептуальних напрямків та інструментальних можливостей у політичних дослідженнях. Слід розпочати з аналізу ідейних передумов виникнення теорії раціонального вибору, її еволюції та основних концепцій, зокрема теорії суспільного вибору, теорії ігор і теорії коаліцій. Студентам необхідно встановити зв'язок між ключовими положеннями теорії раціонального вибору та політичною діяльністю, роблячи акцент на раціональності, максимізації інтересів і стратегічній взаємодії політичних суб'єктів. В рамках теми слід розкрити методологічні можливості цього підходу, його здатність пояснювати політичну поведінку, електоральну мотивацію, прийняття рішень і коаліційні процеси, а також навести приклади його застосування в аналізі реальних політичних процесів. За результатами семінарського заняття студенти повинні знати методологічні принципи теорії раціонального вибору, уміти перспективно і критично оцінювати можливості її застосування в політичній практиці.

Тема 6. Міждисциплінарні дослідження в політології

1. Роль міждисциплінарних досліджень у розвитку сучасної політичної науки.
2. Методологічні особливості застосування політико-соціологічного підходу.
3. Соціетальний підхід у політичних дослідженнях.
- 4 Аналітичний потенціал концепції соціально-політичних розмежувань С.М. Ліпсета та С. Роккана.
5. Види постмодерністських соціальних розмежувань та їх вплив на сучасний політичний процес.
6. Особливості використання історичного підходу в політичних дослідженнях.

Рекомендована література:

- 1.Багінський А. Сучасні соціально-політичні конфлікти у структурному вимірі. *Вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". Політологія. Соціологія. Право.* 2019. № 2. С. 6–10. URL: <http://socio-journal.kpi.kiev.ua/archive/2019/2/3.pdf>
- 2.Безклубенко С. Д. Громадянське суспільство як продукт соціокультурного розвитку. *Культурологічна думка.* 2018. № 13. С. 24–36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Kultdum_2018_13_5
3. Горський С. В. Предмет соціології політики: актуальне наповнення. *Політикус: наук. журнал.* 2020. № 5. С. 7–15. URL: http://politicus.od.ua/5_2020/3.pdf

4. Дублікаш Т. М. Про застосування концепції порогів С. М. Ліпсета та С. Роккана до аналізу інституційного та політичного врегулювання конфліктів у розділених суспільства. *Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент*. 2015. Вип. 19-20. С. 131-139.

5. Куцепал С. В. Структуралістсько-постструктуралістський інструментарій дослідження політичного дискурсу. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 66. С. 232-238. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znpgrvzdia_2016_66_24

6. Політична думка XX – початку XXI століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. Том 1. 516 с.

7. Політологія: Підручник / за заг. ред. М. Вегеша. К.: Знання, 2008. 384с.

8. Рудакевич О. Національна політична культура: теорія, методологія, український досвід: монографія. Т.: ТНЕУ, 2010. 451 с.

9. Сотников А. В. Синергетичні дослідження політичного дискурсу. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2017. Вип. 28. С. 213-215. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2017_28_56.

10. Шиян О., Філіпенко Л., Самчук, Л. Політична стратифікація українського суспільства. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 2023. 26(4). С. 12-17. URL: <https://doi.org/10.15421/172368>

Методичні рекомендації

Вивчення теми варто розпочати з висвітлення значення міждисциплінарності в сучасних дослідженнях, а також аналізу її впливу на формування нових підходів до вивчення політики. Студентам необхідно звернути увагу на методологічні особливості політико-соціологічного підходу, зокрема на способи застосування соціологічних методів для дослідження політичних явищ у соціально-стратифікаційному, соціально-економічному, демографічному, соціалізаційному, культурному контекстах. У рамках теми слід розкрити специфіку соціетального підходу в політичних дослідженнях, охарактеризувати його ключові положення та роль у вивченні взаємодії політики з іншими соціальними сферами. Особливу увагу студентам рекомендовано приділити постмодерністським соціальним розмежуванням, їх видам і впливу на сучасний політичний процес, наводячи конкретні приклади з політичної практики. В контексті міждисциплінарності слід з'ясувати методологічні можливості та значення історичного підходу, його здатність виявляти зв'язки між політичними подіями, динамікою, структурами та історичним контекстом. Важливо, щоб в підсумку вивчення теми студенти зрозуміли значення інтеграції знань з інших дисциплін для поглибленого та багатоаспектного аналізу політичних явищ і процесів.

Тема 7. Транзитологічний підхід до аналізу трансформаційних процесів

1. Етапи становлення та розвитку транзитології.
2. Аналіз передумов і чинників демократичних транзитів.
3. Горизонтальна структуризація демократичних переходів.
4. Вертикальна структуризація демократичних переходів.
5. Рівні та критерії аналізу консолідації демократії.
6. Емпіричні методики аналізу рівня демократичного розвитку.

Рекомендована література:

1. Бурдяк В. Політичні трансформації у посткомуністичних державах ЦСЄ: теоретичні та методологічні підходи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2016. Т. 33-34. С. 40–49.
2. Ключкович А. Категорія «модель суспільно-політичного розвитку» як аналітичний інструмент вивчення демократичних трансформацій. *Політичні трансформації сучасного суспільства: зб. Матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 лютого 2024 р.)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 25-29.
3. Ключкович А. Структурний вимір консолідації демократії. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м. Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 р.)*. Івано-Франківськ, 2024. С.9-13.
4. Ключкович А. Перехід до демократії в Словаччині: динаміка та суперечності суспільно-політичних трансформацій: монографія. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2019. 416 с.
5. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник / Упоряд. М. Лендьел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с.
6. Трансформаційні процеси у країнах Вишеградської групи та України: порівняльний аналіз / за ред. Г. М. Перепелиці. К.: Стилос, 2013. 302 с.
7. Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.
8. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
9. Nations in Transit. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit>
10. Pridham G. Dynamics of Democratization: a Comparative Approach / Pridham Geoffrey. London and New York: Continuum, 2000. 330 p.

Методичні рекомендації

В ході семінару необхідно розглянути основи транзитології, застосування її інструментарію для аналізу демократичних трансформацій. Студентам необхідно встановити основні етапи становлення транзитології як наукового напрямку, визначити основні віхи та напрямки її розвитку. В рамках даної теми особливої уваги потребує висвітлення методологічного потенціалу структурного

та процедурного підходів до вивчення чинників демократичного транзиту. Студентам рекомендовано охарактеризувати горизонтальну та вертикальну структуру демократичних переходів, що допоможе зрозуміти складність і динамічність політичного транзиту. Потребують детального аналізу рівні консолідації демократії, а також критерії оцінки її успішності та стабільності. Студенти повинні продемонструвати, як емпіричні методики («Nations in Transit», «Freedom in the World», «EIU Democracy Index» та ін.), використовуються для аналізу рівня демократичного розвитку. Важливим є з'ясування дослідницьких можливостей і обмежень зазначених підходів, їх наукове значення для вивчення політичних інститутів і процесів. В результаті студенти повинні засвоїти методологічні підходи до аналізу демократичних транзитів та можливості їх застосування на прикладі конкретних країн, групи країн і регіонів.

Тема 8. Порівняльний аналіз як метод політичних досліджень

1. Еволюція порівняльного підходу в політичній науці.
2. Методологічні принципи та особливості компаративного аналізу.
3. Види порівняльних досліджень у політології.
4. Технологія порівняльного дослідження політики.
5. Критерії та методологічні труднощі порівняльного аналізу політичних систем.

Рекомендована література:

1. Гнатюк В. В. Субнаціональний порівняльний метод: деякі особливості в сучасних дослідженнях. *Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. Політологія. Соціологія. Право: зб. наук. праць. 2018. № 3(39). С. 64–68. DOI: [https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.3\(39\).193566](https://doi.org/10.20535/2308-5053.2018.3(39).193566)
2. Долженков О. О. Методологічні проблеми порівняльного аналізу політичних інститутів та процесів. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 70–77. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.11>
3. Зеленько Г. І. Методологія порівняльних досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2010. Вип. 3. С. 184–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2010_3_32
4. Кармазіна М. Партогенез: труднощі осмислення. *Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*. 2011. № 3. С. 4–20.
5. Кобильник В. В. Проблемні аспекти застосування порівняльного методу дослідження політики. *Регіональні студії*. Ужгород, 2023. № 33. С. 162–165. DOI: <https://doi.org/10.32782/2663-6170/2023.33.24>
6. Кобильник В. Застосування порівняльного аналізу для дослідження сучасної державної політики. *"Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого". Серія:*

Філософія, філософія права, політологія, соціологія. 2024. Вип. 3(62). DOI: <https://doi.org/10.21564/2663-5704.62.310913>

7. Основи громадянського суспільства та політичних знань: навчальний посібник; за заг. ред. В. І. Бортнікова. 2-ге вид. Суми: Університетська книга, 2023. 646 с.

8. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці XX – на початку XXI століть: колективна монографія / за заг. ред.: Ю. Остапця і М. Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.

9. Романюк А. С., Литвин В. С., Панчак-Бялоблоцка Н. В. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз / А. С. Романюк (заг. ред.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 364 с.

10. Трансформаційні процеси у країнах Вишеградської групи та України: порівняльний аналіз / за ред. Г. М. Перепелиці. К.: Стило, 2013. 302 с.

Методичні рекомендації

В рамках даної теми слід розкрити основи порівняльного аналізу в політичній науці, методологічні принципи та особливості застосування цього підходу до вивчення політичних процесів. Студентам необхідно встановити етапи еволюції порівняльного підходу в політичній науці, зокрема звернути увагу на основні концептуальні зміни та чинники розвитку компаративної методології. Студентам важливо засвоїти, як порівняльний підхід дозволяє виявляти спільні риси та відмінності між політичними системами різних країн і регіонів. Потребують ретельного розгляду особливості здійснення порівняльного аналізу політичних систем, інститутів, процесів, культур, поведінки, ідеологій. Рекомендовано охарактеризувати основні методологічні принципи компаративного аналізу і зокрема роль порівняння як інструмента для розуміння політичних процесів і структур. Детально варто зупинитися на основних підходах і критеріях класифікації порівняльних досліджень. Важливо з'ясувати, які методологічні труднощі можуть виникати під час порівняння різних політичних систем, зокрема через відмінності в соціальних контекстах, традиціях та інститутах. За результатами семінарського заняття студенти повинні фахово знати: який вид порівняльного аналізу і до яких сфер вивчення політичного процесу є найбільш оптимальним для застосування дослідником.

Тема 9. Прикладне політичне дослідження: зміст та основні методи

1. Прикладне та теоретичне політичне дослідження: взаємозв'язок і відмінності.

2. Види прикладних політичних досліджень.

3. Методи збору емпіричних даних у прикладному дослідженні.

4. Методи та технологія обробки й аналізу даних.

5. Методи аналізу документів у політичних дослідженнях.

6. Види та валідність експерименту у політології.

Рекомендована література:

1. Арабаджиев Д. Ю. Прикладні методи політичних досліджень у структурі громадського моніторингу виборчого процесу. *Грані*. 2015. № 7. С. 53-56. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2015_7_11.
2. Волянчук О. Прикладні політичні дослідження: назустріч реальності. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Sv. 7, Vyd. 4. С. 64-70. URL: https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2020/2020-7-4/eppd_2020_7_4.pdf
3. Картунов О. В. Метод та матриця SWOT-аналізу: пошуки шляхів удосконалення. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22. Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2017. № 21. С. 3–12.
4. Ключев К. Г. Математичне моделювання як ефективний метод дослідження політичних процесів. *Політичне життя*. 2016. № 1-2. С. 19-23. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2016_1-2_5.
5. Кобець Ю. Використання матриці SWOT в аналізі політичних систем. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2020. Вип. 1 (59), С. 37-41. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2020-1\(59\)-6](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2020-1(59)-6)
6. Корягін М.В., Чік М.Ю. Основи наукових досліджень: навч. посіб. 2-ге вид. Київ: Алерта, 2019. 492 с.
7. Петренко І.І. Методи політичних досліджень. Навч. посібник. Київ: Норма права, 2023. 220 с.
8. Польовий М. А. Деякі проблеми вибору методів моделювання для дослідження політичних процесів. *Політичне життя*. 2016. № 1-2. С. 47-54. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2016_1-2_10.
9. Тимченко М.М. Особливості використання методики SWOT-аналізу у політичному менеджменті. *Регіональні студії*. 2019. № 16. С. 93–96.
10. Чучвара А. П. Формування методології дослідження політичного дискурсу в Україні: практика використання контент-аналізу. *Мова і суспільство*. 2015. Вип. 6. С. 23–34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mis_2015_6_4

Методичні рекомендації

Метою вивчення цієї теми є розуміння сутності прикладного політичного дослідження, його відмінностей від теоретичного дослідження, а також ознайомлення з основними методами та технологіями, які використовуються для збору, обробки та аналізу емпіричних даних. Готуючись до семінарського заняття, студентам слід необхідно встановити основні відмінності між прикладним і теоретичним підходами, а також з'ясувати, як ці два типи досліджень взаємодіють і доповнюють одне одного в контексті політичної науки. Потрібно дати характеристику видам прикладних політичних досліджень, зокрема звернути увагу на їх роль у практичному застосуванні та розв'язанні реальних політичних проблем. Доцільно звернути увагу на методи збору емпіричних даних у прикладних дослідженнях, зокрема спостереження,

опитування, аналіз документів та ін. В рамках даної теми слід розкрити методи та технології обробки та аналізу даних, підкреслити важливість точності та валідності даних, а також можливості використання різноманітних статистичних та якісних методів. Слід з'ясувати, як оцінювати валідність експериментів у політології, які види експериментів можуть бути використані для дослідження політичних явищ, і які труднощі можуть виникати під час їх проведення. Студентам важливо засвоїти основні засади проектування прикладних політичних досліджень, щоб у майбутньому вони могли застосовувати відповідні методи та технології для ефективного аналізу політичних процесів.

Тема 10. Проведення політичного дослідження та презентація його результатів

1. Загальна схема організації та реалізації політичного дослідження.
2. Підготовчий етап політичного дослідження.
3. Збір первинної інформації, упорядкування та обробка зібраної інформації.
4. Аналіз та узагальнення результатів дослідження.
5. Оформлення підсумкових документів за результатами дослідження.
6. Основні форми презентації результатів політичного дослідження.

Рекомендована література:

1. Академічне письмо та оприлюднення наукових результатів: навч. посіб. / уклад. Лютий Т. В., Денисова О. С. Суми: СумДУ, 2019. 186 с.
2. Балакірева О. М. Культура та етика наукових публікацій. *Український соціум*. 2015. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_1_18
3. Галицька Е. Особливості мови і стилю викладення матеріалу наукових досліджень. *Наукові перспективи*. № 11(29). 2022. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/3008/3021>
4. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
5. Євсєєва Г. П. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій / Г. П. Євсєєва, М. В. Савицький. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2014. № 8. С. 53-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpabia_2014_8_11
6. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи для студентів спеціальностей 052 – Політологія, 281 – Публічне управління та адміністрування; Упорядники: М.Зан, А.Ключкович, Ю.Остапець, К. Червеняк / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 82; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2024. 65 с.
7. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.

8. Сусліков Л.М., Студеняк І.П. Презентація наукових результатів: навчальний посібник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. 300 с.
9. Тощенко Ж. Т. Про якість наукових публікацій. *Український соціум*. 2015. № 1. С. 183-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_1_19
10. Шаблій О.В. Академічне письмо та презентація: навч. посіб. / О. В. Шаблій, І. Ю. Пянова. Житомир, 2021. 84 с.

Методичні рекомендації

В рамках даної теми студенти повинні оволодіти основами організації та проведення політичного дослідження, а також методами ефективної презентації його результатів. Студентам необхідно висвітлити основні етапи політичного дослідження, зокрема звернути увагу на структуру та логіку процесу, починаючи з підготовчого етапу і завершуючи презентацією результатів. Важливо засвоїти основні засади проєктування політичних досліджень, їх методологічне, методичне та організаційне забезпечення. Студенти повинні знати – як кожен етап взаємодіє з іншими та який вплив на загальний результат дослідження має правильне виконання кожного з них. Потребують детального аналізу різні форми презентації результатів політичного дослідження, оскільки вибір форми залежить від аудиторії, а також від специфіки та цілей дослідження. Студенти повинні засвоїти основні принципи представлення результатів дослідження, враховуючи специфіку політичної науки, а також з'ясувати, як ефективно донести результати та висновки дослідження до широкої аудиторії.

Тема 11. Джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень

1. Види джерел інформації та особливості їх використання у політичних дослідженнях.
2. Пошук джерел інформації в політичних дослідженнях.
3. Використання технологій штучного інтелекту для пошуку та аналізу даних.
4. Критерії відбору та принципи аналізу інформації у політичних дослідженнях.
5. Бібліографічне оформлення наукових джерел.

Рекомендована література:

1. Бабіна В. О. Політична реклама як джерело відкритої інформації в суспільстві. *"Перспективи". Соціально-політичний журнал*. 2015. № 4. С. 6-10. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2015_4_3.
2. Мамонтова Е.В. Основи інформаційно-аналітичної діяльності: навч. посібник. О.: Вид-во ОРІДУ НАДУ. 2015. 101 с.
3. Мамонтова Е.В. Публічна аналітика як феномен медіа-дискурсу російсько-української війни. Актуальні проблеми політики: зб. наук. пр. Одеса:

НУ "ОЮА", 2023. Вип. 71. С. 136-143. URL: http://app.nuoua.od.ua/archive/71_2023/18.pdf

4. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи для студентів спеціальностей 052 – Політологія, 281 – Публічне управління та адміністрування; Упорядники: М.Зан, А.Ключкович, Ю.Остапець, К. Червеняк / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 82; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2024. 65 с.

5. Методологія та організація наукових досліджень: навчальний посібник / укладачі: Н.В. Рашкевич, Ю.А. Отрош. Харків, 2022. 291 с.

6. Олійник О. В. Сутність державної політики забезпечення інформаційної безпеки щодо джерел загроз та інших безпекогенних чинників. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2016. № 1. С. 71-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npnau_2016_1_13.

7. Потіха А. Регіональні партійні засоби масової комунікації як інформаційне джерело дослідження специфіки діяльності місцевих осередків політичних партій. *Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського*. 2020. Вип. 57. С. 286-300. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2020_57_24.

8. Потіха А. Сайти політичних партій як джерело підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 36. С. 283-295. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nprnbuimviv_2013_36_28.

9. Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991-2018 рр.): [колект. монографія] / за ред. М. С. Кармазіної. Київ: ІПіЕНД ім. НАН України, 2019. 263 с.

10. Хряпинський А. П. Сучасні концепції та підходи до формування державної інформаційної політики в умовах гібридних загроз. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2024_6_19.

Методичні рекомендації

Метою вивчення даної теми є ознайомлення студентів з джерельно-інформаційним забезпеченням політичних досліджень, а також методами пошуку й аналізу інформації. Студентам необхідно встановити різні типи джерел інформації (первинні та вторинні, публічні та конфіденційні), а також з'ясувати їхню роль у політичних дослідженнях. Важливо, щоб студенти розуміли, як правильно використовувати різні типи джерел відповідно до мети дослідження та специфіки проблеми. Слід розкрити методи ефективного пошуку джерел інформації в політичних дослідженнях, зокрема використання бібліотечних ресурсів, електронних баз даних, інтернет-ресурсів та архівних матеріалів. Студентам необхідно звернути увагу на важливість правильної оцінки джерел, зокрема їх надійності, достовірності та актуальності. Рекомендовано з'ясувати, як технології штучного інтелекту можуть допомогти в автоматизації

процесів пошуку, сортування та обробки великих обсягів інформації. Потребує детального аналізу процес відбору джерел та критеріїв їх оцінки, зокрема принципи аналізу та перевірки інформації у політичних дослідженнях. Важливо з'ясувати, як обирати найбільш релевантні та надійні джерела для підтримки висновків дослідження. Студенти повинні знати основні правила цитувань і посилань на використані джерела інформації, що є важливим етапом при підготовці наукових робіт. Особливу увагу слід приділити правильному бібліографічному оформленню списку використаних джерел відповідно до встановлених стандартів.

8. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Самостійна робота студентів під час вивчення дисципліни «Методологія політичних досліджень» передбачає опрацювання навчального матеріалу лекційних занять, підготовку до практичних (семінарських) занять, а також самостійне опрацювання додаткового навчального матеріалу до окремих тем у вільний від аудиторних занять час.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Методологія політичних досліджень як навчальна дисципліна та сфера наукових знань	8	12
2.	Системний підхід до аналізу політики	6	12
3.	Інституціоналізм і неоінституціоналізм в політології	6	12
4.	Біхевіоралістський і постбіхевіоралістський підходи до аналізу політики	8	12
5.	Теорія раціонального вибору в політичній науці	8	14
6.	Міждисциплінарні дослідження в політичній науці	6	12
7.	Транзитологічний підхід до аналізу політичних процесів	6	12
8.	Порівняльний аналіз як метод політичних досліджень	8	12
9.	Прикладне політичне дослідження: зміст та основні методи	6	12
10.	Проведення політичного дослідження та презентація його результатів	8	10
11.	Джерельно-інформаційне забезпечення політичних досліджень	8	10
Разом		78	130

Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання для студентів з курсу «Методологія політичних досліджень» передбачають самостійний характер виконання, враховують індивідуальні особливості, пізнавальні можливості здобувачів вищої освіти.

I-й модульний контроль.

Індивідуальне завдання передбачає підготовку та презентацію досліджень, тем, проблем з курсу «Методологія політичних досліджень» в електронній формі Microsoft PowerPoint (див. нижче).

Орієнтовні теми:

6. Еволюція методології політичної науки: від класичної до сучасної парадигми.
7. Етичні принципи у проведенні політичних досліджень.
8. Системний аналіз в сучасній зарубіжній і українській політичній науці.
9. Роль теорії систем у вивченні політичних явищ.
10. Еволюція інституціонального підходу в політичній науці.
11. Ідейні передумови та еволюція біхевіоралізму.
12. «Постбіхевіоралістська революція» та методологічні тези Д. Істона
13. Методологічні можливості та критика теорії раціонального вибору.
14. Роль міждисциплінарних досліджень у розвитку сучасної політичної науки.
15. Моделювання політичних конфліктів: сучасні підходи та інструменти.
16. Соціологічні дослідження громадської думки та їх вплив на політичний процес.
17. Роль експериментів у політичній науці: можливості та обмеження.
18. Використання візуалізації даних у політичних дослідженнях.
19. Емпіричні методики аналізу рівня демократичного розвитку.
20. Методи аналізу політичних ризиків у міжнародних відносинах.
21. Вивчення політичних міфів та їх впливу на суспільну свідомість.
22. Контент-аналіз політичних текстів.
23. Дискурс-аналіз як інструмент боротьби з політичними маніпуляціями.
24. Вплив цифрових технологій на методологію політичних досліджень.
25. Можливості та обмеження використання інструментарію штучного інтелекту в політичних дослідженнях.

II-й модульний контроль.

Індивідуальне завдання передбачає використання методики SWOT-аналізу для оцінки реальної чи уявної політичної ситуації, явища або процесу (наприклад, проведення політичної кампанії, діяльність політичної партії, позиціонування країни на міжнародній арені, розв'язання політичного конфлікту, реалізація політичних реформ та ін.).

Як альтернатива враховується проходження студентами визначеного онлайн-курсу (неформальна освіта) та отримання сертифікату про їх завершення (результат навчання). Пропонуються відкриті дистанційні платформи: Prometheus (<https://prometheus.org.ua/>), ВУМ online (<https://vumononline.ua/>), EdEra (<https://ed-era.com/>). Наприклад, на платформі Prometheus здобувачам пропонуються такі курси: https://prometheus.org.ua/course/course-v1:IRF+SOC101+2015_T1; https://prometheus.org.ua/course/course-v1:Prometheus+PF101+2021_T2

9. ОРІЄНТОВНИЙ ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО СЕМЕСТРОВОГО КОНТРОЛЮ (ЕКЗАМЕН)

1. Об'єкт, предмет і специфіка наукового дослідження політики.
2. Рівні наукового пізнання політики.
3. Класифікація і загальна характеристика методів політичних досліджень.
4. Принципи та парадигми наукового дослідження політики.
5. Еволюція методології політичних досліджень: основні етапи та напрямки
6. Методологія політичної науки як засіб формування професійної компетентності.
7. Професійні та етичні вимоги до дослідника.
8. Політичне життя як об'єкт системного аналізу.
9. Принципи системного підходу (політологічний аспект).
10. Види системного аналізу.
11. Основні етапи здійснення системного аналізу.
12. Характеристика етапів еволюції системного аналізу та теорії політичних систем.
13. Системний підхід в сучасній зарубіжній та українській політичній науці.
14. Теоретико-методологічне значення системного підходу до аналізу політики.
15. Підходи до визначення політичної системи суспільства та її структуризації.
16. Політичні системи перехідних суспільств: ключові характеристики та параметри дослідження
17. Моделювання в системному аналізі політичних процесів: методологічне значення і обмеження.
18. Аналітичний потенціал, методологічні обмеження і критика теорій політичних систем Д. Істона, Г. Алмонда, К. Дойча.
19. Еволюція інституціонального підходу в політичній науці.
20. Методологічні засади та критика «класичного» інституціоналізму.
21. Неоінституціоналізм в політології: чинники формування та методологічні особливості.
22. Основні течії неоінституціоналізму.
23. Аналіз взаємозв'язку формальних і неформальних політичних інститутів.
24. Ідейні передумови та еволюція біхевіоралізму.
25. Біхевіоралістський підхід: предметні сфери та основні напрямки використання в політичних дослідженнях.

26. Методологічні переваги та обмеження біхевіоралістського підходу.
27. «Постбіхевіоралістська революція» та методологічні тези Д. Істона.
28. Методологічні особливості постбіхевіоралізму.
29. Ідейні передумови, еволюція і концептуальні напрямки теорії раціонального вибору.
30. Теорія суспільного вибору, теорія ігор і теорія коаліцій.
31. Методологічні можливості та обмеження теорії раціонального вибору.
32. Завдання і значення міждисциплінарного підходу в сучасній політології.
33. Предметне поле та методологічні особливості застосування політико-соціологічного підходу.
34. Особливості використання історичного підходу в політичних дослідженнях.
35. Соціетальний підхід у політичних дослідженнях.
36. Аналітичний потенціал концепції соціально-політичних розмежувань С.М. Ліпсета та С. Роккана.
37. Передумови появи та еволюція транзитологічного підходу.
38. Аналіз передумов і чинників демократичних транзитів..
39. Горизонтальна структуризація демократичних переходів.
40. Вертикальна структуризація демократичних переходів.
41. Рівні та критерії аналізу консолідації демократії.
42. Емпіричні методики аналізу рівня демократичного розвитку.
43. Етапи та чинники еволюції компаративістики в політичній науці.
44. Методологічні засади та особливості компаративного аналізу політики.
45. Види порівняльних досліджень у політології.
46. Технологія порівняльного дослідження політики.
47. Критерії та методологічні труднощі порівняльного аналізу політичних систем.
48. Завдання і види прикладних політичних досліджень.
49. Методи збору та обробки емпіричних даних у прикладному дослідженні.
50. Спостереження як метод збору інформації в політичних дослідженнях.
51. Соціологічні дослідження громадської думки та їх вплив на політичний процес.
52. Методи аналізу документів у політичних дослідженнях.
53. Контент-аналіз як метод вивчення політичних текстів.
54. Дискурс-аналіз у політичній науці: методологічні засади та практичне застосування.
55. SWOT-аналіз як метод прикладного політичного аналізу.
56. Види та валідність експерименту у політології.
57. Загальна схема організації та реалізації політичного дослідження.
58. Дизайн і логіка розгортання прикладного політичного дослідження.
59. Розробка програми політичного дослідження.
60. Збір, упорядкування та обробка зібраної інформації.

61. Аналітичний етап політичного дослідження: основні процедури.
62. Звітування та оформлення підсумкових документів за результатами дослідження.
63. Основні форми презентації результатів політичного дослідження.
64. Використання візуалізації даних у політичних дослідженнях.
65. Пошук і аналіз джерел інформації у політичних дослідженнях.
66. Використання технологій штучного інтелекту для пошуку та аналізу даних у політичних дослідженнях.
67. Види джерел інформації та особливості їх використання у політичних дослідженнях.
68. Критерії відбору та принципи аналізу інформації у політичних дослідженнях.
69. Бібліографічне оформлення наукових джерел.
70. Наукові дослідження студентів у рамках виконання курсових і кваліфікаційних робіт.

10. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- презентація результатів виконаних завдань і досліджень;
- презентації та виступи студентів на наукових заходах;
- екзамен.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: виступ на семінарських заняттях, презентація самостійної роботи.

Форма модульного контролю: письмова контрольна робота.

Форма підсумкового семестрового контролю: усний екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота					Індивід. завдання	Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	10	50	100
5	10	10	10	5			

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота						Індивід. завдання	Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	T11	15	50	100
5	5	5	10	5	5			

T1, T2... - теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	5	40	6	35
Індивідуальне завдання (презентація, аналітичне завдання, онлайн-курс)	1	10	1	15
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом	7	100	8	100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Мінімальний поріг для допуску до виконання модульної контрольної роботи становить 10 балів. Модульна контрольна робота складається з трьох завдань (запитань) описово-аналітичного характеру. Кожне запитання модульної контрольної роботи оцінюється окремо.

Перше і друге запитання покликані оцінити знання з тематичної проблематики відповідного модулю, яка надавалася на лекціях і обговорювалася на семінарських заняттях. Залежно від обсягу, послідовності викладу та орієнтуванні у тематичному матеріалі, перше і друге запитання модульної контрольної роботи максимально можуть бути оцінені у 15 балів кожне.

Третє питання модульної контрольної роботи має творчо-аналітичний характер. Залежно від обґрунтованості аргументів і суб'єктивних висновків студента з визначеної проблематики, третє запитання модульної контрольної роботи максимально може бути оцінене у 20 балів.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Відповідно до *«Положення про порядок та методiku проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в Ужгородському національному університеті»* (затверджено Наказом Ректора ДВНЗ «УжНУ» № 698/01-17 від 08.05.2015 р.), знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку «відмінно» (90-100 балів, А) заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку «добре» (82-89 балів, В) – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування;

- під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку «добре» (74-81 бал, C) заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;

- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;

- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку «задовільно» (64-73 бали, D) – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;

- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;

- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;

- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку «задовільно» (60-63 бали, E) – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту заочної форми навчання, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

- не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи студента протягом семестру.

Таблиця відповідності оцінок за різними шкалами

Оцінка за 100-бальною шкалою	Оцінка ЄКТС	Оцінка за національною шкалою	
		диференційована	недиференційована
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Контрольні заходи та критерії оцінювання з навчальної дисципліни «Методологія політичних досліджень» розроблені відповідно до вимог системи контролю та оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти, прийнятої в ДВНЗ «Ужгородський національний університет». Детальніше з правилами та процедурами проведення контрольних заходів, оцінювання, визнання результатів навчання здобувачів вищої освіти можна ознайомитися у Положенні про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «УжНУ» (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/31357>), Положенні про порядок та методику проведення семестрових (курсових) екзаменів і заліків в УжНУ (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/5952>), Положенні про порядок визнання в ДВНЗ «УжНУ» результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/22966>), Положенні про порядок визнання (перезарахування) кредитів ЄКТС для учасників програм академічної мобільності у ДВНЗ «УжНУ» (<https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/21266>).

11. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

11. Методологія та організація наукових досліджень: навч. посіб. / І. С. Добронравова, О. В. Руденко, Л. І. Сидоренко та ін. ; за ред. І. С. Добронравової (ч. 1), О. В. Руденко (ч. 2). К.: ВПЦ "Київський університет", 2018. 607 с.
12. Петренко І. І. Методи політичних досліджень. Навч. посібник. Київ: Норма права, 2023. 220 с.
13. Політична думка ХХ – початку ХХІ століть: методологічний і доктринальний підходи: підручник: у 2-х т. / за заг. ред. Н. М. Хоми; [Т. В. Андрущенко, О. В. Бабкіна, В. П. Горбатенко та ін.]. Львів: Новий Світ-2000, 2016. Том 1. 516 с.
14. Політична наука в Україні. 1991-2016: у 2 т. Т.1 Політична наука: західні тренди розвитку й українська специфіка / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. досліджень ім. І.Ф. Кураса. К.: Парлам. вид-во, 2016. 656 с.
15. Політична наука в Україні. 1991–2016: у 2 т. Т. 2. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / НАН України, Ін-т політ. і етнонац. Досліджень ім. І. Ф. Кураса; редкол.: чл.-кор. НАН України О. Рафальський (голова), д-р політ. наук М. Кармазіна, д-р іст. наук О.Майборода; відп. ред. і упоряд. О.Майборода. К.: Парлам. вид-во, 2016. 688 с.
16. Політичні інститути та процеси у країнах Центральної і Східної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: колективна монографія / за заг. ред.: Ю. Остапця і М. Токаря; Каф. політ. і держупр.; Ужгород. нац. ун-тет. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2023. 680 с.
17. Політичні трансформації у країнах Центральної Європи наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть: Навчальний посібник / Упоряд. М. Лендшел. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2016. 464 с.
18. Політологія: сучасні терміни і поняття. Короткий навчальний словник-довідник для студентів ВНЗ I-IV рівнів акредитації. 4-те видання, виправлене і доповнене / укладач В. М. Піча, наук. редакція Л.Д. Климанської, Я.Б. Турчин, Н. М. Хоми. Львів: Новий Світ–2000, 2015. 516 с.
19. Теоретико-методологічні засади і концептуальні підсумки вітчизняних досліджень / редкол.: О.Рафальський, М.Кармазіна, О.Майборода. 2016. 702 с.
20. Теоретико-методологічні підходи до вивчення суспільно-політичних інститутів та процесів: колективна монографія / за заг. ред. Ю.Остапця і М. Токаря. Ужгород: Поліграфцентр «Ліра», 2022. 560 с.

Допоміжна література

1. Бурдяк В. Політичні трансформації у посткомуністичних державах ЦСЄ: теоретичні та методологічні підходи. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2016. Т. 33-34. С. 40-49.
2. Воляннюк О. Прикладні політичні дослідження: назустріч реальності. *Evropský politický a právní diskurz*. 2020. Sv. 7, Vyd. 4. С. 64-70. URL: https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2020/2020-7-4/eppd_2020_7_4.pdf
3. Вонсович С. Теорія інституціоналізму: рефлексії ретроспективного дискурсу. *Науково-теоретичний альманах Грані*. 2021. Вип. 24. № 9. С. 55–64. URL: <https://doi.org/10.15421/172189>
4. Гапоненко В. Неоінституціоналізм як метод дослідження демократизації політичної системи України. *Evropský politický a právní diskurz*. 2019. Sv. 6, Vyd. 4. С. 38-43. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2019/2019-6-4/08.pdf>
5. Герасіна Л. М. Методологія і праксеологія досліджень політичних процесів. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Політологія. 2017. № 2. С. 16-28. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnuuaup_2017_2_4.
6. Головаха Є. Українське суспільство: шляхи трансформації. *Український соціологічний журнал*. 2016. № 1-2. С. 26-30. URL: <https://files.znu.edu.ua/files/2018/skachano/USJ/USJ2016n1/2.pdf>
7. Денисенко І. Д. Методологія політичних досліджень у сучасному науковому дискурсі: стратегії вдосконалення. *Сучасне суспільство*. 2016. Вип. 2. С. 74-81. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/cuc_2016_2_10.
8. Долженков О. О. Методологічні проблеми порівняльного аналізу політичних інститутів та процесів. *Політичне життя*. 2022. № 2. С. 70-77. URL: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2022.2.11>
9. Дослідження державних політик: методологія, процедури та європейські практики: монографія / за заг. ред. Л. В. Гонюкової, В. М. Козакова. Київ: НАДУ, 2018. 400 с.
10. Євсєєв К. В. Політичний біхевіоризм як феномен модерністського наукового світогляду. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Кураса НАН України*. 2011. № 6. С. 134-143.
11. Євсєєва Г. П., Савицький М.В. Основні вимоги до якісного оформлення наукових публікацій. *Вісник Придніпровської державної академії будівництва та архітектури*. 2014. № 8. С. 53-62.
12. Зеленько Г. Кризи політичного розвитку в Україні: причини та зміст. *Політичні дослідження*. 2021. № 2. С. 33-61. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2021/11/2_Zelenko.pdf
13. Зеленько Г. І. Методологія порівняльних досліджень. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2010. Вип. 3. С. 184-189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_022_2010_3_32

- 14.Зміна цивілізаційної парадигми розвитку України: теоретико-методологічний аналіз. Київ: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2019. 552 с.
- 15.Кармазіна М. Партогенез: труднощі осмислення. *Наукові записки інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф.Кураса НАН України*. 2011. № 3. С. 4–20.
- 16.Клюєв К. Г. Математичне моделювання як ефективний метод дослідження політичних процесів. *Політичне життя*. 2016. № 1-2. С. 19-23. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/2669>
- 17.Ключкович А. Категорія «модель суспільно-політичного розвитку» як аналітичний інструмент вивчення демократичних трансформацій. *Політичні трансформації сучасного суспільства: зб. матеріалів V Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Полтава, 22 лютого 2024 р.)*. Полтава: ПДАУ, 2024. С. 25-29.
- 18.Ключкович А. Методологічне значення інституціоналізму в дослідженні демократичних трансформацій (на прикладі Словаччини). *Всеукраїнські політологічні читання імені професора Богдана Яроша: зб. наук. та навч.-метод. пр.* Луцьк: Вежа-Друк, 2024. Вип. 13. С. 49-54.
- 19.Ключкович А. Структурний вимір консолідації демократії. *Політичні процеси сучасності: глобальний та регіональні виміри. Збірник матеріалів V Міжнародної науково-практичної конференції (м.Івано-Франківськ, 25-26 квітня 2024 р.)*. Івано-Франківськ, 2024. С.9-13.
- 20.Ключкович А. Перехід до демократії в Словаччині: динаміка та суперечності суспільно-політичних трансформацій: монографія. Ужгород: АУТДОР-ШАРК, 2019. 416 с.
- 21.Кобець Ю. Використання матриці SWOT в аналізі політичних систем. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Політичні науки та публічне управління*. 2020. Вип. 1 (59). С. 37-41. DOI: [https://doi.org/10.32689/2523-4625-2020-1\(59\)-6](https://doi.org/10.32689/2523-4625-2020-1(59)-6)
- 22.Кобець Ю. Політична система України в умовах воєнного стану: проблеми ефективності. *Вісник Прикарпатського університету. Політологія*. 2024. Вип. 16. С. 27–33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpu_Polit_2024_16_6.
- 23.Козьмініх А. В. Методологія політичних досліджень та прикладний політичний аналіз: навч.-метод. Посіб. Одеса: Фенікс, 2024. 80 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/27314>
- 24.Колодій А. Неоінституціоналізм та його пізнавальні можливості в політичних дослідженнях. *Вісник Львівського університету. Серія: філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 129–139.
- 25.Кольцов В. М. Дистинкція методологічних і теоретико-методологічних підходів до дослідження політичної опозиції. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2017. Вип. 75. С. 3-14. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drpn_2017_75_3.
- 26.Круглашов А. Інтеграція української політичної науки в Європейський простір. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2016. Вип. 3-4.С. 175-186.

27. Кукуруз О. В. Взаємозумовленість політичної і правової систем: теоретико-методологічна основа. *Держава і право. Серія: Політичні науки*. 2019. Вип. 84. С. 14-24. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/drpn_2019_84_4.

28. Куцепал С.В. Структуралістсько-постструктуралістський інструментарій дослідження політичного дискурсу. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. Вип. 66. С. 232-238. DOI: <https://doi.org/10.30839/2072-7941.2016.78606>

29. Лясота А. Є. Проблема політичної нестабільності: стратегії підвищення інституційної спроможності перехідних систем на прикладі України. *Політикус*. 2019. Вип. 1. С. 52-57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/polit_2019_1_11.

30. Методичні рекомендації до написання та захисту дипломної роботи для студентів спеціальностей 052 – Політологія, 281 – Публічне управління та адміністрування; Упорядники: М.Зан, А.Ключкович, Ю.Остапець, К. Червеняк / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / № 82; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород, УжНУ. 2024. 65 с.

31. Неліпа Д. В. Застосування дискримінантного підходу при проведенні системного аналізу в політології. *Наукові записки Інституту політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2012. Вип. 1. С. 177-188. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzipiend_2012_1_17.

32. Неліпа Д. В. Системний аналіз в політології. Підручник. К.: Центр учбової літератури, 2013. 304 с.

33. Остапець Ю. О., Ключкович А. Ю., Ярош Я. Б. Розділ 8. Політичні партії та партійні системи. *Основи громадянського суспільства та політичних знань: навчальний посібник; за заг. ред. В. І. Бортнікова*. 2-ге вид., випр. та доп. Суми: Університетська книга, 2023. С. 355–392.

34. Остапець Ю. Особливості процесу інституціалізації партійної системи України (1998–2020 рр.): начерк методології дослідження. *Розвиток політичної науки: європейські практики та національні перспективи: матеріали X Міжнародної науково-практичної конференції, Чернівці, 1 грудня 2020 року*. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2020. С.18–23.

35. Політична система України: конституційна модель та політичні практики: монографія / кол. авт.: Зеленько Г. І. (кер., наук. ред.) та ін. Київ: ІПіЕнд ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2023. 536 с.

36. Політичне поле України у ситуації суспільної кризи: влада, опозиція, політичні партії, громадські організації / за ред. О.М. Майбороди. Київ: ІПіЕнд ім. І.Ф. Кураса НАН України, 2020. 264 с.

37. Польовий М. А. Деякі проблеми вибору методів моделювання для дослідження політичних процесів. *Політичне життя*. 2016. № 1-2. С. 47-54. URL: <https://jpl.donnu.edu.ua/article/view/2674>

38. Потіха А. Сайти політичних партій як джерело підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів. *Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського*. 2013. Вип. 36. С. 283-295. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/npnbuimviv_2013_36_28.

- 39.Регіональні політичні еліти в Україні: аналіз літератури з проблеми та характеристика емпіричної бази для вивчення феномену (кінець 1991-2018 рр.): / за ред. М. С. Кармазіної. Київ: ІПіЕНД ім. НАН України, 2019. 263 с.
- 40.Романюк А. С., Литвин В. С., Панчак-Бялоблоцка Н. В. Політичні інститути країн Центрально-Східної Європи: порівняльний аналіз / А. С. Романюк (заг. ред.). Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2014. 364 с.
- 41.Ротар Н. Методологічні проблеми дослідження політичної участі в період постбіхевіоризму. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2011. Вип. 1. С. 149-158. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vlu_fps_2011_1_17.
- 42.Ротар Н. Неоінституціоналізм в системі теоретико-методологічних засад політичної науки. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2019. Т. 39. С. 136-146. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2019.39.136-146>
- 43.Северинюк В. М. Концепція «соціальної дії» (поведінки) в дослідженнях Макса Вебера та політичного біхевіоризму. *Соціальні технології: актуальні проблеми теорії та практики*. 2017. Вип. 74. С. 162-169. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/stapttp_2017_74_20.
- 44.Сергій А. С. Проблеми методології дослідження політичних систем. «Перспективи». *Соціально-політичний журнал*. 2015. № 4. С. 122-125.
45. Сорокопуд М. Прагматизм як метод підвищення ефективності політичних рішень. *Вісник Львівського університету. Серія: Філософсько-політологічні студії*. 2014. Вип. 5. С. 307-314. http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/5_2016/35.pdf
- 46.Стегній О. Соціологічні підходи до вивчення типів політичної культури. *Український соціум*. 2015. № 2 (53). С. 26–35. URL: https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2015/04/26-35_no-2_vol-53_2015_UKR.pdf
- 47.Сусліков Л.М., Студеняк І.П. Презентація наукових результатів: навчальний посібник. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2019. 300 с.
- 48.Тощенко Ж. Т. Про якість наукових публікацій. *Український соціум*. 2015. № 1. С. 183-184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Usoc_2015_1_19
- 49.Трансформація політичних інститутів України: проблеми теорії і практики / Авт. колектив: М. І. Михальченко (керівник) та ін. К.: ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України, 2016. 440 с.
- 50.Узун Ю. В. Політичний простір: методологічні підходи становлення та розвитку концепту. *Політичне життя*. 2023. № 2. С. 24-33. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2023_2_6.
- 51.Хряпинський А. П. Сучасні концепції та підходи до формування державної інформаційної політики в умовах гібридних загроз. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2024. № 6. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2024_6_19.
52. Цікул І. Інформаційне забезпечення функціонування політичних інститутів: формування теоретико-методологічного каркасу. *Історико-політичні проблеми сучасного світу*. 2021. Т. 43. С. 211-219. DOI: <https://doi.org/10.31861/mhpi2021.43.211-219>

53. Чабанна М. Неоінституційний підхід до аналізу процесу прийняття політичних рішень. *Політичний менеджмент*. 2010. №2. С. 29–37.
54. Шайгородський Ю. Ціннісні та міфологічні детермінанти політичної поведінки. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 22: Політичні науки та методика викладання соціально-політичних дисциплін*. 2019. Вип. 26. С. 3–10.
55. Шляхтун П. П. Політологічний термінологічний словник / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ: Київський університет, 2015. 543 с.
56. Brown M., Nordyke S., Thies C. Introduction to Teaching Undergraduate Political Methodology. *Political Science and Public Policy*. 2022. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781800885479.00008>
57. Green-Pedersen C, Hjermslev I. A compromising mindset? How citizens evaluate the trade-offs in coalition politics. *European Journal of Political Research*. 2024. Volume 63. Issue 2. P. 539-555. URL: <https://doi.org/10.1111/1475-6765.12631>
58. The Oxford handbook of political institutions. Oxford – New York: Oxford University Press, 2006. 816 p. URL: <https://archive.org/details/oxfordhandbookof0000unse>
59. The Oxford handbook of political methodology. Oxford: Oxford University Press, 2010. 880 p. URL: https://archive.org/details/oxfordhandbookof0000unse_e2z0
60. Voinea C.F. Methodology challenge in political science research. *Frontiers in Political Science*. 2023. Volume 5. URL: <https://doi.org/10.3389/fpos.2023.1295055>

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І. Ф. Кураса НАН України. URL: <https://ipend.gov.ua/>
2. Міжнародний центр перспективних досліджень. URL: <https://www.icps.com.ua/pro-mtspd/>
3. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського. URL: www.nbuv.gov.ua
4. Національний інститут стратегічних досліджень. URL: <http://www.niss.gov.ua/>
5. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: <http://www.ucipr.org.ua/ua/publikatsii>
6. Український центр економічних та політичних досліджень імені О. Разумкова. URL: <https://razumkov.org.ua/>
7. Фонд Демократичні ініціативи імені Ілька Кучеріва. URL: <https://dif.org.ua/>
8. European Consortium for Political Research (ECPR). URL: <https://ejpr.onlinelibrary.wiley.com/>
9. Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
10. Nations in Transit. URL: <https://freedomhouse.org/report/nations-transit>

Навчально-методичне видання

Анатолій Ключкович

**МЕТОДОЛОГІЯ ПОЛІТИЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ
НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
спеціальності 052 – Політологія**

Навчально-методична серія «КАФЕДРА»
№ 105

Ключкович А. Методологія політичних досліджень: навчально-методичні рекомендації для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 052 – Політологія / Навчально-методична серія «КАФЕДРА» / №105; [Ужгород. нац. ун-т; Ф-т сусп. наук; Каф. політології і держ. управління]. Ужгород: УжНУ, 2025. 48 с.

УДК 32(076):001.82
К-52